

**P R Z E G L Ą D Z A C H O D N I O P O M O R S K I
R O C Z N I K X X X (L I X) R O K 2 0 1 5 Z E S Z Y T 4**

A R T Y K U Ł Y

EUGENIUSZ ZDROJEWSKI

Politechnika Koszalińska
Wydział Nauk Ekonomicznych

**CZOŁOWA POZYCJA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
W RUCHU TURYSTYCZNYM W POLSCE**

Słowa kluczowe: Pomorze Zachodnie, turystyka

Keywords: the West Pomeranian Voivodship, tourism

Wprowadzenie

Województwo zachodniopomorskie jest regionem najczęściej odwiedzanym przez turystów w okresie wakacji. Jest to uwarunkowane jego położeniem geograficznym, wysokimi walorami z punktu widzenia wędrówek i wypoczynku oraz poziomem zagospodarowania turystycznego. Zachodniopomorskie zajmuje najwyższą lokatę w kraju pod względem oferowanej liczby miejsc noclegowych, liczby turystów oraz udzielanych im noclegów w porównaniu z liczbą mieszkańców. Region ten charakteryzuje najwyższy poziom rozwoju funkcji turystycznej w skali Baretje'a – 6,3 przy średniej krajowej 1,6. W czterech województwach (lubelskie, łódzkie, mazowieckie i opolskie) wskaźnik ten wynosi tylko 0,8¹.

Podstawowym celem tego artykułu jest analiza liczby osób korzystających z bazy noclegowej w obiektach zbiorowego zakwaterowania, liczby udzielanych noclegów turystom krajowym i zagranicznym, przestrzennego zróżnicowania ruchu turystycznego, zjawiska sezonowości oraz stopnia wykorzystania miejsc noclegowych, a następnie próba ich oceny.

¹ „Turystyka w 2011 r.”, GUS, Warszawa 2012, s. 44.

Województwo zachodniopomorskie powstało w wyniku reformy administracyjnej wprowadzonej 1 stycznia 1999 roku. Ponieważ w GUS dokonano przeliczeń na aktualny podział administracyjny dla kilku wcześniejszych lat, analizą objęto lata 1998–2011, dla których uzyskano pełne, zweryfikowane dane statystyczne. W ten sposób wydłużono nieco okres objęty badaniem, co pozwoliło na uchwycenie określonych prawidłowości i tendencji zmian.

W opracowaniu wykorzystano przede wszystkim konkretne dane statystyczne, zaczerpnięte z różnego rodzaju roczników statystycznych i innych opracowań (np. takich, jak „Turystyka”), wydanych przez GUS i Urząd Statystyczny w Szczecinie. Zarówno walory, jak i pewne mankamenty tych źródeł są dość powszechnie znane. Nie zachodzi więc potrzeba szerszej charakterystyki dostępnej bazy źródłowej. Warto jednak zauważyć, iż nie obyło się bez pewnych utrudnień. Polegały one na tym, że informacje zawarte w różnych publikacjach nawet tego samego wydawcy różniły się między sobą. Ponadto zmieniał się układ, zakres i stopień szczegółowości publikowanych danych w edycjach z kolejnych lat. Niżej przytoczono kilka przykładów takich sytuacji.

W „Małym Roczniku Statystycznym” GUS z 1999 roku podano (s. 188), że w interesującym nas województwie w 1998 roku było 6749 tys. osób korzystających z usług hoteli i udzielono im 12 787 tys. noclegów, a w „Roczniku Statystycznym” z 2000 roku, również wydanym przez GUS, podano (s. 287), że w tym samym roku osób korzystających z noclegów w hotelach było 6728,2 tys. i udzielono 12 570,6 tys. noclegów. Przyjęto dane pochodzące z nowszego źródła.

W „Małym Roczniku Statystycznym” z 1999 roku (s. 188), a także z 2001 roku (s. 260) z ogólnej liczby turystów korzystających z noclegów i udzielanych noclegów wyodrębniono liczbę turystów zagranicznych, a edycja z roku 2000 (s. 267) takich informacji nie podaje.

W „Roczniku Statystycznym Województw” GUS z 2002 roku z ogólnej liczby osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów wyodrębniono hotele, motele i pensjonaty (s. CCC XXXVI–VII), a w „Roczniku Statystycznym Województw” z 2006 roku ujęto ogółem „obiekty hotelowe, a w tym hotele” (s. 557). Nie są to przecież dane porównywalne.

W „Roczniku Statystycznym Województwa Zachodniopomorskiego” US w Szczecinie z 2000 roku podano (s. 171–173) m.in. liczbę obiektów, miejsc noclegowych, osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów, a w edycji z 2006 roku takich informacji nie zamieszczono.

Niemniej jednak udało się zgromadzić niezbędne dane dla kraju i regionu, co pozwoliło na dokonanie analizy porównawczej oraz ukazania roli i miejsca województwa w skali kraju. Podstawowe rodzaje materiałów źródłowych podano pod poszczególnymi tabelami, a także w bibliografii, zamieszczonej na końcu opracowania. Celem pogłębienia analizy porównawczej wykorzystano też wskaźniki dotyczące wykorzystania infrastruktury noclegowej stosowane przez Charvata i Schneidera (tab. 3).

Zgromadzone dane statystyczne oraz uzyskane po ich analizie wnioski są następujące: województwo zachodniopomorskie zajmuje niezmiennie czołową pozycję w skali kraju pod względem wielkości ruchu turystycznego. W strukturze funkcjonalnej województwa turystyka odgrywa bardzo istotną rolę.

Osoby korzystające z noclegów i udzielone noclegi

Podstawowe dane o liczbie osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania w latach 1998–2011 przedstawiono w tabeli 1. Nie dostrzegamy jednolitej tendencji w zmianach w tym czasie. W 1999 roku zaznaczył się spory spadek liczby osób korzystających z noclegów, w tym również turystów zagranicznych. W następnym roku odnotowano wzrost, ale już w kolejnym – znowu spadek itd. Dość istotną poprawę zauważyć można dopiero w 2004 roku i kilku następnych latach, lecz w 2009 roku nastąpił niewielki spadek, po czym ponownie następuje wzrost.

Nieco odmiennie kształtowały się zachowania turystów zagranicznych, chociaż i w tym przypadku brak jednolitego kierunku zachodzących zmian. W latach 1999, 2002, 2008 i 2009 notowano ich mniejszą liczbę w porównaniu z latami poprzednimi.

Analogiczne spostrzeżenia można odnieść do województwa zachodniopomorskiego. Tu również mieliśmy do czynienia z dużą zmiennością liczby turystów korzystających z noclegów. Nie stwierdzamy też jednokierunkowej tendencji zmian, analizując udziały procentowe Zachodniopomorskiego w wielkościach ogólnokrajowych. Otóż w globalnej liczbie turystów udział regionu w 1998 roku wynosił 9,6%, w 2000 roku udział ten wzrósł do 10,1%, po czym zaobserwowano trend malejący, do 9,3% w 2005 roku i 8,7% w roku kończącym analizę (2011).

Nieco odmiennie kształtowały się wskaźniki dotyczące turystów zagranicznych. Początkowo były one mniejsze: w latach 1998 i 2000 wynosiły odpowiednio 8,1% i 9,2%. W następnych latach Zachodniopomorskie w tym zestawieniu

zajmuje nieco wyższe miejsce: w 2005 roku wskaźnik ten wynosił 10,1%, a w 2011 roku – 9,1%. Przytoczone wartości wskazują więc na to, że w regionie wzrastał procentowy udział turystów zagranicznych w ogóle korzystających z noclegów, oscylując w granicach 9–10%.

Tabela 1. Turyści korzystający z noclegów i udzielone noclegi (w tys.)

Polska/ województwo	Rok	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
		ogółem	w tym turyści zagra- niczni	ogółem	w tym turyści zagra- niczni
Polska	1998	15 886,1	3 561,8	60 213,4	7 714,8
	1999	13 099,5	2 574,2	49 043,1	5 867,7
	2000	14 627,9	3 122,0	49 078,8	6 909,4
	2001	14 304,9	3 157,9	46 284,8	7 015,2
	2002	14 244,5	3 150,2	44 510,4	7 105,0
	2003	14 644,3	3 331,9	45 347,8	7 828,2
	2004	15 746,5	3 934,9	46 657,9	9 313,8
	2005	16 597,2	4 310,4	48 618,4	10 542,4
	2006	17 512,1	4 313,6	51 235,0	10 555,1
	2007	18 947,2	4 387,4	54 953,7	10 918,1
	2008	19 556,1	4 046,3	56 645,5	10 173,2
	2009	19 353,7	3 861,9	55 020,1	9 609,4
2010	20 461,5	4 135,0	55 794,5	10 064,6	
2011	21 476,6	4 409,6	57 148,3	10 620,3	
Zachodnio- pomorskie	1998	1 531,8	290,0	11 577,9	883,7
	1999	1 343,8	232,6	9 811,8	757,9
	2000	1 474,2	287,2	9 686,8	980,3
	2001	1 373,1	276,9	8 829,0	1 034,1
	2002	1 364,5	298,7	8 784,7	1 267,8
	2003	1 480,4	337,0	9 268,4	1 524,9
	2004	1 503,4	429,7	8 888,4	1 934,9
	2005	1 544,4	476,3	9 064,9	2 260,4
	2006	1 544,0	424,6	9 115,7	2 116,8
	2007	1 672,3	412,1	9 564,2	2 105,9
	2008	1 742,6	380,2	10 033,8	2 047,5
	2009	1 772,7	400,7	9 766,5	2 013,9
2010	1 746,8	377,9	9 445,1	2 008,1	
2011	1 863,6	401,7	9 928,0	2 234,9	

Źródło: E.Z. Zdrojewski, C. Zdrojewski, *Zachodniopomorskie – województwo o największej liczbie turystów*, „Zeszyty Naukowe” [WSE w Warszawie] 2007, nr 6, s. 43; „Turystryka w 2011 r.”, GUS, Warszawa 2012, s. 36, 125; dane GUS, bank danych lokalnych, 15.02.2013 r.

Liczby udzielonych noclegów są z reguły większe od liczb osób korzystających z noclegów, ponieważ przynajmniej część turystów zatrzymuje się na dłużej niż na jedną dobę. Analizując dane zamieszczone w tabeli 1, zauważamy, że ogólne liczby udzielanych noclegów zarówno średnio w kraju, jak i w Zachodniopomorskiem kilkakrotnie ulegały zmianom. Oznacza to, że najpierw zmniejszyły się, później – wzrosły, by znowu przejściowo ulec spadkowi, a w ostatnich dwóch latach ponownie przeciętnie w kraju odnotowujemy liczby większe niż w poprzednim roku (w województwie tylko w 2011 r.).

Bardziej zdecydowaną tendencję dostrzegamy w odniesieniu do turystów zagranicznych: w latach 2000–2007 wzrostową, potem jednak zaznaczyły się spadki. Na Pomorzu Zachodnim trend spadkowy widoczny jest w 2006 roku i dopiero w ostatnim roku (2011) odnotowano znaczny przyrost turystów zagranicznych.

Przeciętnie w kraju w okresie wyjściowym (1998) noclegi udzielone turystom zagranicznym stanowiły 12,8% ogółu udzielanych noclegów, a w 2011 roku ich udział wzrósł do 18,6%. Jeszcze większy wzrost, bo z 7,6% w 1998 do 22,5% w 2011 roku, zaznaczył się w województwie zachodniopomorskim.

Oceniając, najogólniej można więc stwierdzić, że Pomorze Zachodnie odgrywa znaczną rolę w obsłudze ruchu turystycznego w Polsce, zwłaszcza w odniesieniu do korzystających z noclegów turystów zagranicznych.

Rola hoteli w obsłudze ruchu turystycznego

Niedobór obiektów hotelowych i mieszczących się w nich miejsc noclegowych – wykazany w poprzednim opracowaniu – jest dość powszechnie znany w skali kraju, a szczególnie w Zachodniopomorskiem. Ma to oczywiście wpływ na wielkość i strukturę ruchu turystycznego.

W całym kraju liczba osób korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania wzrosła z 15 886,1 tys. w 1998 roku do 21 476,6 tys. w 2011 roku, a osób korzystających tylko z noclegów w hotelach w tym samym czasie z 6728,2 tys. do 12 721,8 tys. (tab. 1 i 2). Oznacza to wzrost liczby osób nocujących w hotelach z 42,3% do 59,2%.

O wiele gorsze rezultaty pod tym względem odnotowano w województwie zachodniopomorskim. Ogólna liczba osób korzystających z noclegów wzrosła z 1531,8 tys. do 1863,6 tys., w tym osób korzystających z noclegów w hotelach z 439,8 tys. do 650,2 tys. W odsetkach jest to kolejno 28,7% i 34,9%.

Tabela 2. Turyści korzystający z noclegów i udzielone noclegi w hotelach (w tys.)

Polska/ województwo	Rok	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
		ogółem	w tym turyści zagra- niczni	ogółem	w tym turyści zagra- niczni
Polska	1998	6 728,2	2 534,1	12 570,6	4 984,6
	1999	5 057,3	1 865,5	9 409,1	3 721,5
	2000	6 386,9	2 400,4	11 921,6	4 697,4
	2001	6 067,0	2 388,3	11 229,4	4 686,7
	2002	6 431,4	2 447,1	11 598,2	4 784,2
	2003	6 863,5	2 612,1	12 652,6	5 239,0
	2004	7 908,2	3 130,9	14 669,3	6 271,7
	2005	8 693,2	3 443,0	16 335,2	7 196,9
	2006	9 406,0	3 460,2	17 639,9	7 209,5
	2007	10 323,5	3 537,3	19 412,5	7 560,6
	2008	10 739,1	3 268,4	19 849,7	6 992,6
	2009	10 641,8	3 141,5	19 444,6	6 674,9
2010	11 739,9	3 384,4	21 199,9	7 107,8	
2011	12 721,6	3 592,5	23 096,7	7 534,6	
Zachodnio- pomorskie	1998	439,8	212,9	802,3	396,0
	1999	333,4	159,0	623,0	300,1
	2000	386,8	189,9	781,7	370,4
	2001	344,2	174,5	654,1	343,2
	2002	352,6	174,0	727,8	382,8
	2003	391,0	191,6	831,6	441,0
	2004	457,5	250,2	1 010,4	595,1
	2005	502,3	277,8	1 168,6	737,2
	2006	499,5	246,1	1 185,3	678,8
	2007	564,6	239,4	1 336,2	725,1
	2008	573,3	212,7	1 374,0	699,5
	2009	570,3	217,3	1 372,1	692,7
2010	609,2	212,9	1 496,6	729,9	
2011	650,2	228,0	1 646,3	807,8	

Źródło: E.Z. Zdrojewski, C. Zdrojewski, *Zachodniopomorskie – województwo o największej liczbie turystów*, s. 43; „Turystyka w 2011 r.”, s. 79 i 80; dane GUS, bank danych lokalnych, 15.02.2013 r.

Również niekorzystnie przedstawia się w regionie dynamika przyrostu turystów zagranicznych korzystających z noclegów w hotelach. Przeciętnie w kraju liczba turystów zagranicznych korzystających z tego typu bazy noclegowej wzrosła z 2534,1 tys. w 1998 roku do 3592,5 tys. w 2011 roku, tj. o 70,5%, podczas gdy w Zachodniopomorskiem z 212 tys. do 228 tys., czyli tylko o 9,3%.

Korzystniej w województwie (o 104%) niż średnio w kraju (o 51,2%) ukształtował się wzrost udzielonych noclegów turystom zagranicznym w okresie obejmującym lata 1998–2011. Także udziały noclegów udzielonych turystom zagranicznym w Zachodniopomorskiem kształtowały się na wyższym poziomie (wynosiły odpowiednio 44,9% i 49,1%) niż średnio w kraju (39,6% i 32,6%). Zwraca przy tym uwagę to, że średnio w Polsce wskaźnik ten uległ zmniejszeniu w 2011 roku w porównaniu z 1998 rokiem, podczas gdy w województwie zachodniopomorskim jego wartość wzrosła.

W celu lepszego uwypuklenia roli Pomorza Zachodniego w rozwoju ruchu turystycznego w Polsce w tabeli 3 przedstawiono wskaźniki dotyczące wykorzystania infrastruktury noclegowej w 2011 roku, z uwzględnieniem wszystkich województw. Zawiera ona wskaźniki odnoszące się do liczby mieszkańców oraz do powierzchni badanych jednostek (województw).

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące wykorzystania infrastruktury noclegowej w 2011 roku

Województwa	Wskaźniki			
	funkcji turystycznej Baretje'a	intensywności ruchu turystycznego		gęstości ruchu
		wg Schneidera	wg Charvata	
Polska	1,6	56,2	149,6	68,7
Dolnośląskie	1,7	70,5	173,9	101,6
Kujawsko-pomorskie	1,2	39,7	136,2	45,7
Lubelskie	0,8	30,4	69,1	26,1
Lubuskie	1,9	66,1	131,7	47,9
Łódzkie	0,8	41,4	78,2	57,5
Małopolskie	2,2	95,0	254,2	206,5
Mazowieckie	0,8	63,2	107,2	93,1
Opolskie	0,8	23,6	55,5	25,7
Podkarpackie	1,0	34,0	99,8	40,3
Podlaskie	0,9	39,8	75,8	23,5
Pomorskie	3,5	74,2	253,9	90,7
Śląskie	0,9	39,0	99,0	146,4
Świętokrzyskie	1,0	34,3	98,3	37,1
Warmińsko-mazurskie	2,6	67,1	172,8	39,7
Wielkopolskie	1,2	48,2	88,1	55,3
Zachodniopomorskie	6,3	110,2	587,1	81,4

Źródło: „Turystyka w 2011 r.”, s. 44.

Spośród wskaźników natężenia wcześniej już scharakteryzowano funkcję turystyczną według Baretje'a, wskazując jej najwyższy poziom rozwoju właśnie w Zachodniopomorskiem.

Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera oznacza relację korzystających z noclegów w ciągu roku do liczby stałych mieszkańców. Jego wartość w skali poszczególnych województw waha się od 23,6 w Opolskiem do 110,2 właśnie w Zachodniopomorskiem. Przeciętnie w kraju wielkość tego wskaźnika ukształtowała się na poziomie 56,2%. Na Pomorzu Zachodnim jest ona niemal dwukrotnie wyższa.

Jeszcze korzystniejszy dla regionu jest wskaźnik Charvata (587,1), który przeszło 3,9 razy przewyższa średnią krajową (149,6). Oznacza on z kolei relację udzielonych noclegów w ciągu roku do liczby stałych mieszkańców danego województwa. Zatem w ciągu roku Zachodniopomorskie odwiedza prawie czterokrotnie większa liczba turystów niż wynosi ogólny stan jego zaludnienia.

Tylko pod względem gęstości ruchu turystycznego województwo zachodniopomorskie, chociaż przewyższa średni poziom krajowy, ustępuje kilku innym regionom. Wskaźnik ten oznacza liczbę korzystających z noclegów w ciągu roku w relacji do powierzchni wyrażonej w km². Jest to uwarunkowane tym, że Zachodniopomorskie należy do słabiej zaludnionych regionów w kraju. Zajmuje 7,3% powierzchni Polski, a liczba ludności stanowi tylko 4,4% ogólnej liczby mieszkańców².

Rozmieszczenie ruchu turystycznego w województwie

Zróznicowanie przestrzenne nasilenia ruchu turystycznego przedstawiono w dwóch ujęciach, tj. w podziale na podregiony (tab. 4) oraz na powiaty (tab. 5). Rozkład przestrzenny wędrówek oraz nieco dłuższych pobytów nawiązuje, rzecz jasna, do zróznicowania walorów turystycznych oraz wyposażenia różnych podregionów województwa w obiekty i miejsca noclegowe.

Podregiony wprowadzono w Polsce rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13.08.2000 r. (Dz.U. nr 58, poz. 685), na mocy którego dostosowano Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), obowiązujących w krajach Unii Europejskiej³. Początkowo obszar województwa

² „Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego”, US Szczecin 2011, s. 30–31.

³ „Rocznik Statystyczny Województw”, GUS 2000, s. XXI.

zachodniopomorskiego podzielono na dwa podregiony (szczeciński i koszaliński), a później wyodrębniono cztery (jak w tab. 4).

Tabela 4. Udzielone noclegi i turyści korzystający z noclegów według podregionów w 2010 roku (w tys.)

Województwo	Udzielone noclegi		Korzystający z noclegów		
	ogółem	w tym w obiektach hotelowych	ogółem	w tym w obiektach turystycznych	turyści zagraniczni
Zachodniopomorskie	9445,1	2230,9	1746,8	810,4	377,9
Podregiony					
Koszaliński	5253,3	885,7	748,1	239,5	146,8
Stargardzki	1255,3	219,0	236,5	74,3	24,6
M. Szczecin	723,0	582,8	364,4	324,2	126,5
Szczeciński	2213,5	543,4	397,7	172,3	80,0

Źródło: „Rocznik Statystyczny Województw”, GUS, Warszawa 2011, s. 146–147.

Z danych w tabeli 4 wynika, że najwięcej korzystających z noclegów (42,8%) wybiera podregion koszaliński. Kolejne miejsca zajmują podregiony szczeciński i m. Szczecin.

Jeszcze większą koncentrację stwierdzamy w podregionie koszalińskim (55,6%), biorąc pod uwagę liczbę udzielonych noclegów. Pod tym względem kolejne miejsca zajmują podregiony szczeciński i starogardzki. To może oznaczać m.in., że do podregionów położonych w zachodniej części województwa turyści przybywają na krótszy okres, podczas gdy w podregionie koszalińskim decydują się na relatywnie większą liczbę noclegów.

O wiele większe zróżnicowanie przestrzenne ujawnia analiza danych w przekroju powiatowym. Jak się można domyślić, najwięcej osób korzystających z noclegów i najwięcej udzielonych noclegów było w powiatach nadmorskich, tj. w kołobrzeskim, gryfickim, kamieńskim i in. Z powiatów grodzkich, ze względu na położenie i rolę w życiu społeczno-gospodarczym, największe liczby dotyczą Szczecina i Świnoujścia. Koszalin, w którego bliskiej odległości położone jest Mielno-Unieście, w turystyce odgrywa relatywnie znacznie mniejszą rolę. Na szczególne podkreślenie zasługuje powiat kołobrzeski, który obsługuje znacznie większą liczbę turystów niż Szczecin czy Świnoujście.

Tabel 5. Turyści korzystający z noclegów i udzielone noclegi w 2010 roku według podregionów i powiatów

Wyszczególnienie	Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi	
	ogółem	w tym turyści zagraniczni	ogółem	w tym turystom zagranicznym
Zachodniopomorskie	1 746 810	377 939	9 445 058	2 008 067
Podregiony i powiaty				
Koszaliński	748 106	146 815	5 253 349	1 082 087
Białogardzki	7 101	684	14 146	1 745
Drawski	18 164	730	65 585	1 893
Kołobrzeski	410 242	117 986	3 188 614	908 347
Koszaliński	115 850	9 836	777 436	70 193
Sławieński	104 128	9 013	940 819	73 604
Szczecinecki	17 778	1 900	52 059	5 536
Świdwiński	12 616	1 768	80 242	12 160
Wałecki	21 362	1 853	73 429	3 591
M. Koszalin	40 845	3 047	61 010	5 012
Stargardzki	236 545	24 597	1 255 314	155 584
Choszczeński	8 008	391	21 747	925
Gryficki	175 762	17 392	1 112 892	144 107
Łobeski	590	2	2124	2
Myśliborski	21 660	1 771	49 088	3 930
Pyrzycki	422	59	595	79
Stargardzki	30 103	4 982	68 868	6 541
M. Szczecin	364 441	126 480	722 996	221 269
Szczeciński	397 718	80 047	2 213 399	549 127
Goleniowski	40 366	1 098	50 588	2 345
Gryficki	26 635	1 901	68 280	6 818
Kamieński	175 038	25 633	1 087 532	144 354
Policki	39 977	4 967	68 358	11 642
M. Świnoujście	115 702	46 448	938 661	383 968

Źródło: „Województwo Zachodniopomorskie”, US, Szczecin 2011, s. 204.

Znaczące liczby turystów odwiedzają również położone w strefie nadmorskiej powiaty koszaliński i sławieński. W części południowej województwa na uwagę zasługują powiaty drawski i wałecki. Powiaty położone z dala od morza oraz bardziej atrakcyjnych obszarów pojeziernych pełnią mniejszą funkcję turystyczną. Relatywnie najmniejsze liczby osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów widoczne są w takich powiatach, jak: pyrzycki, łobeski, białogardzki, choszczeński.

W ten obraz wpisują się również turyści zagraniczni. Stosunkowo największe liczby korzystających z noclegów odnoszą się do powiatów: kołobrzeskiego, kamieńskiego i gryfickiego oraz Szczecina i Świnoujścia. Ledwie śladowe liczby odnotowano w powiatach łobeskim i pyrzyckim.

Sezonowość ruchu turystycznego

Zagadnienie sezonowości ruchu turystycznego jest przedmiotem ciągłego zainteresowania naukowców, działaczy turystycznych oraz wielu różnorodnych podmiotów świadczących określone usługi osobom przybywającym na dane terytorium w celu wypoczynku i rekreacji. Analiza statystyk dowodzi, że z największym natężeniem turystyki mamy do czynienia w miesiącach letnich, zwłaszcza w lipcu i sierpniu (tab. 6).

Od wielu lat podejmowano różnorodne wysiłki, aby sezon turystyczny choć w pewnym stopniu wydłużyć. Działania te przyniosły pewne rezultaty, o czym świadczą dość znaczne liczby osób korzystających z noclegów i udzielonych noclegów w czerwcu i we wrześniu, a nawet w maju.

Prawidłowość tę można zaobserwować już od wielu lat. Zjawiskiem charakterystycznym jest to, że w równym stopniu można ją odnieść zarówno do województwa zachodniopomorskiego, jak i do innych regionów (z wyjątkiem obszarów górskich) oraz wartości średnich ogólnokrajowych. Niemal w równym stopniu dotyczy ono turystów krajowych i zagranicznych. Różnica polega tylko na tym, że i w 1999 i w 2005 roku największe ogólne liczby osób korzystających z noclegów w Polsce przypadły na miesiąc lipiec, a turystów zagranicznych – na sierpień.

Jeśli chodzi o minimalne liczby turystów korzystających z noclegów, to w 1999 roku zarówno w Zachodniopomorskim, jak i przeciętnie w kraju – analogicznie w odniesieniu do ogólnych liczb oraz turystów zagranicznych – odnotujemy je w miesiącach zimowych, rozpoczynających i kończących rok (styczeń i grudzień). Podobnie było w 2011 roku. Natomiast w 2005 roku w Zachodniopomorskim minimalne liczby przypadły na styczeń, a przeciętnie w całej Polsce – na luty.

W liczbach ogólnych udzielonych noclegów (też turystom zagranicznym) stwierdzamy zgodność zarówno 1999 roku, jak i 2005 roku, z tą tylko różnicą, że w 1999 roku minimalne liczby w województwie i przeciętnie w kraju przypadły na grudzień, a w latach 2005 i w 2011 – na styczeń.

Tabela 6. Turyści korzystający z noclegów i udzielone noclegi według miesięcy (w tys.)

Wyszczególnienie	Rok	Ogółem	Z liczby ogółem w miesiącu											
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korzystający z obiektów noclegowych turystyki														
Polska	1999	15 886,1	882,5	956,9	992,9	1 049,1	1 552,7	1 677,7	2 159,1	2 157,5	1 391,1	1 232,7	964,9	869,0
	2005	16 597,2	920,2	896,1	988,5	1 148,7	1 621,9	1 826,2	2 065,6	2 043,4	1 660,6	1 378,6	1 058,6	948,8
	2011	21 476,6	1 216,0	1 232,5	1 450,0	1 510,0	2 007,0	2 255,0	2 472,5	2 466,0	2 158,0	1 857,4	1 542,7	1 309,9
	1999	1 531,8	57,3	58,2	72,2	80,2	129,9	193,4	329,7	300,8	110,7	81,1	64,6	53,7
	2005	1 544,4	54,9	55,8	73,0	93,7	148,4	183,3	296,1	259,1	145,2	103,4	71,5	59,9
2011	1 863,5	70,8	83,5	96,5	117,2	151,4	216,2	333,5	299,6	169,1	125,2	97,8	82,8	
Turyści zagraniczni korzystający z obiektów noclegowych turystyki														
Polska	1999	3 561,8	184,9	195,3	262,7	285,8	372,2	392,5	416,0	457,7	339,7	286,8	202,0	166,0
	2005	4 310,4	180,6	163,1	257,3	304,6	472,7	490,8	576,6	603,8	475,3	353,1	242,8	188,7
	2011	4 409,6	207,9	194,6	299,5	327,4	419,1	464,7	538,0	550,7	481,4	393,1	291,9	241,2
	1999	290,0	10,9	12,0	19,3	20,7	34,6	34,8	41,6	42,2	27,3	21,4	13,9	11,2
	2005	476,3	16,9	17,0	28,1	33,2	53,0	56,7	74,7	65,0	49,7	40,5	22,2	19,4
2011	401,6	15,7	16,8	25,3	29,8	32,2	43,3	58,5	53,0	43,4	37,2	22,2	21,3	
Udzielone noclegi w obiektach noclegowych turystyki														
Polska	1999	60 213,4	2 740,7	3 306,3	2 873,4	3 052,9	4 570,9	6 251,9	12 929,6	11 929,6	4 420,0	3 225,5	2 543,3	2 458,6
	2005	48 618,4	2 314,0	2 562,5	2 503,1	2 844,7	2 238,2	4 995,9	8 406,1	7 891,4	4 474,8	4 411,4	2 621,2	2 355,0
	2011	57 148,2	2 985,5	3 289,5	3 421,9	3 571,4	4 775,8	5 937,4	8 684,6	8 195,0	5 330,5	4 307,8	3 557,4	3 091,1
	1999	11 577,9	303,7	332,8	399,6	476,7	770,3	1 407,5	3 249,5	2 915,4	721,5	411,6	334,7	254,7
	2005	9 064,9	202,4	278,0	349,5	464,9	899,6	1 063,0	2 068,7	1 836,3	849,3	536,2	343,3	258,7
2011	9 928,0	296,2	392,6	460,9	535,6	758,0	1 227,2	2 098,5	1 825,4	892,0	614,5	457,1	370,1	
Udzielone noclegi turystom zagranicznym														
Polska	1999	7 714,8	371,1	388,5	503,1	564,8	775,2	857,3	1 055,4	1 098,7	748,7	596,9	401,7	353,5
	2005	10 542,4	443,4	419,1	469,7	766,6	1 162,0	1 189,0	1 388,4	1 441,4	1 181,0	888,5	562,0	451,2
	2011	10 620,3	506,4	492,9	729,2	782,6	988,9	1 104,8	1 313,9	1 313,4	1 176,5	972,5	674,3	564,9
	1999	883,7	24,7	24,8	42,6	53,9	90,3	110,8	165,5	153,6	99,7	57,6	30,9	29,3
	2005	2 260,4	62,3	94,8	153,5	174,0	251,8	266,0	311,1	291,7	275,1	199,5	102,5	78,1
2011	2 234,9	82,6	103,0	165,5	164,3	197,3	238,5	281,7	277,9	270,8	215,0	128,3	110,6	

Źródło: „Turystyka w 1999 r.”, GUS, s. 56–57, 62–63; „Turystyka w 2005 r.”, GUS, s. 76–77, 80–81; „Turystyka w 2011 r.”, s. 115–116, 119–120.

Nieco inaczej rozłożyły się w czasie maksymalne i minimalne liczby udzielonych noclegów turystom zagranicznym. Przeciętnie w kraju najmniejsze ich liczby w 1999 roku zarejestrowano w grudniu, a w latach 2005 i 2011 – w styczniu. Maksymalne ilości przypadają zazwyczaj na sierpień, chociaż w 2011 roku minimalnie większą liczbę dostrzegamy w lipcu. W Zachodniopomorskiem widzimy zgodność w odniesieniu do wszystkich trzech lat uwzględnionych w tabeli 6. Najmniej noclegów turystom zagranicznym udzielono w styczniu, najwięcej – w lipcu.

Ten zmienny rytm napływu turystów krajowych i zagranicznych nastrocza wielu kłopotów różnym podmiotom. Wymusza zmiany organizacyjne, szczególnie w zakresie logistyki i zatrudnienia niezbędnych kadr w ośrodkach wypoczynkowo-turystycznych, a samorządom lokalnym w zakresie m.in. zwiększonej liczby wydawanych pozwoleń na działalność różnego rodzaju. Oczywiście warto i trzeba ten wysiłek podejmować w interesie ośrodków, gmin, a przede wszystkim uczestników ruchu turystycznego.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych

Analiza stopnia wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania, zwłaszcza w przekrojach regionalnych, ma niezmiernie istotne znaczenie praktyczne. Przede wszystkim dostarcza informacji, w jakich jednostkach przestrzennych baza noclegowa jest względnie nieźle rozwinięta, a w jakich występują pewne nadwyżki, względnie relatywnie największe niedobory miejsc noclegowych. Gdyby analizowano stopień wykorzystania miejsc w poszczególnych rodzajach obiektów noclegowych, wnioski mogłyby być znacznie dalej idące. Byłoby np. wiadomo, na jakie spośród nich istnieje największe lub najmniejsze zapotrzebowanie. Należy jednak zaznaczyć, że żadne z nich ani też w żadnym regionie czy powiecie z wielu różnych powodów nie mogą być w pełni wykorzystane.

Z danych zawartych w tabeli 7 wynika, że średnio w kraju stopień wykorzystania miejsc noclegowych obniżył się z 42,0% w 1999 do niespełna 35% w 2011 roku. Może to oznaczać, że w tym czasie przybyło wiele obiektów i miejsc noclegowych, a rozwój ruchu turystycznego nie wykazał zbyt dużej dynamiki. I rzeczywiście, bardziej szczegółowa analiza tę tezę potwierdziła.

Tabela 7. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystyki według miesięcy (%)

Wyszczególnienie	Rok	Ogółem	Z liczby ogółem w miesiącu											
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Polska	1999	42,0	32,7	40,6	34,3	35,9	39,7	41,0	55,9	53,3	34,3	35,9	32,4	29,9
	2005	35,0	24,3	26,3	26,1	29,2	35,5	38,3	48,7	46,7	36,2	35,5	28,6	25,1
	2011	34,6	25,2	30,2	28,7	30,0	33,9	39,0	46,6	44,3	35,4	33,3	29,5	25,0
Zachodniopomorskie	1999	56,3	40,9	45,3	48,2	48,1	48,8	51,8	71,7	67,7	42,1	45,5	41,9	35,1
	2005	46,1	21,5	29,7	33,1	36,3	44,7	47,9	64,5	59,5	45,8	43,8	33,7	25,4
	2011	44,6	24,5	33,9	34,7	38,2	40,0	50,7	64,1	56,4	41,6	40,2	34,5	27,9

Źródło: „Turystyka w 1999 r.”, s. 68; „Turystyka w 2005 r.”, s. 82; „Turystyka w 2011 r.”, s. 121.

Nas jednak interesuje głównie przestrzenne i czasowe (w poszczególnych miesiącach) zróżnicowanie stopnia wykorzystania miejsc noclegowych. W 1999 roku w najwyższym stopniu (56,3%) w skali całego roku miejsca noclegowe zostały wykorzystane w województwie zachodniopomorskim. Żadne z pozostałych województw nie osiągnęło wskaźnika sięgającego 50%.

Poziom 40% przekroczyły tylko 4 następujące województwa: pomorskie (47,3%), mazowieckie (44,9%), małopolskie (43,6%) i kujawsko-pomorskie (40,7%). W tym samym czasie podkarpackie (29,4%) nie osiągnęło nawet poziomu 30%, a opolskie (30,4%) i świętokrzyskie (31,7%) tylko nieznacznie ten próg przekroczyły.

W następnych latach nastąpiły spore zmiany w uszeregowaniu województw, przy tym na znacznie niższym poziomie ogólnym. W 2005 roku ponownie najwyższy stopień wykorzystania odnotowano w województwie zachodniopomorskim, ale wskaźnik ten wyniósł 46,1%, przy średniej krajowej sięgającej tylko 35,0%. Oprócz Zachodniopomorskiego żaden inny region nie osiągnął poziomu 40%. Relatywnie najlepsze wyniki uzyskały jeszcze województwa: kujawsko-pomorskie (39,9%), mazowieckie (37,2%) i małopolskie (37,1%).

Pewne przetasowania nastąpiły w grupie województw, które uzyskały stosunkowo najniższe wskaźniki. Minimalny poziom ma tym razem opolskie – tylko 24,6%. Nieco lepsze rezultaty osiągnęły województwa: lubuskie (28,6%), wielkopolskie (27,3%) i świętokrzyskie (27,2%).

Rok 2011, oprócz ogólnie niższych wartości wskaźników, nie przyniósł większych zmian. Do województw, które w stosunkowo najwyższym stopniu wykorzystwały miejsca noclegowe należą: zachodniopomorskie (44,6%), kujawsko-pomorskie (41,1%) i mazowieckie (37,5%), przy średniej krajowej wynoszącej

34,6%. Relatywnie najslabsze rezultaty miały województwa: opolskie (25,2%), wielkopolskie (26,2%), lubuskie (28,0%) oraz warmińsko-mazurskie (28,5%).

W odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego warto jeszcze sprawdzić, jaki był rozkład maksymalnych i minimalnych wskaźników stopnia wykorzystania miejsc noclegowych (na tle średnich krajowych) w poszczególnych miesiącach. Najogólniej można powiedzieć, że kształtowały się one analogicznie jak w przypadku ogólnych liczb osób korzystających i udzielonych noclegów.

W 1999 roku maksymalne odsetki stwierdzamy w lipcu: w Zachodniopomorskim 71,7%, średnio w kraju 55,9%. Natomiast minimalne wskaźniki odnotowano w grudniu: w województwie zachodniopomorskim 35,1%, przy średniej krajowej wynoszącej 29,9%. W 2005 roku maksymalne wartości wskaźnika również odnotowano w lipcu (zachodniopomorskie 64,5%, kraj 48,7%), natomiast minimalne – w styczniu (odpowiednio 21,5% i 24,3%).

Trochę inaczej kształtowały się te wskaźniki w 2011 roku. Najwyższe wartości w regionie i średnio w kraju stwierdzamy w lipcu, natomiast najmniejsza wartość w regionie notowana jest w styczniu (24,5%), a przeciętnie w całym kraju – w grudniu (25,0%). Warto zauważyć, że w większości województw (w dziesięciu) maksymalne liczby przypadały na lipiec, a w sześciu województwach – na sierpień. Rozpiętość wskaźnika wahała się w lipcu od 32,5% w województwie opolskim do 64,1% w zachodniopomorskim. W sierpniu ekstremalne wartości stwierdzamy w Zachodniopomorskim (56,4%) i w Wielkopolskim (31,7%).

W minimalnym stopniu miejsca noclegowe były wykorzystywane w styczniu (w ośmiu regionach) lub w grudniu (w siedmiu). Tylko województwo opolskie osiągnęło 17,5% w styczniu i w grudniu. Rozpiętość wskaźnika w styczniu wynosiła 17,3% w Pomorskim i 31,1% w Kujawsko-Pomorskim. Skrajne wielkości w grudniu widzimy w województwach kujawsko-pomorskim (35,3%) i warmińsko-mazurskim (17,0%).

Oceniając najogólniej stosunkowo niski stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania, zwłaszcza w latach 2005 i 2011, trudno podać jedną najważniejszą przyczynę. Z pewnością nie pogorszył się radykalnie poziom obsługi turystów. Raczej mogły mieć na to wpływ ciągle dość wysokie opłaty, zwłaszcza w porównaniu z kosztami wyjazdów zagranicznych, oraz warunki pogodowe, szczególnie w miesiącach letnich. Co roku wielu turystów narzeka zarówno na zbyt wysokie koszty ogólne, jak i na pogodę.

Podsumowanie

Jedną z charakterystycznych cech województwa zachodniopomorskiego jest relatywnie najwyższy w kraju poziom rozwoju funkcji turystycznych. Sprzyjają temu walory turystyczne oraz działalność antropologiczna, warunkująca ich wykorzystanie. Tezę tę potwierdzają rozmiary ruchu turystycznego na tym terenie.

Udzielone w 2011 roku noclegi turystom trafiającym do Zachodniopomorskiego stanowią ponad 17% (dokładnie: 17,4%) ogólnej liczby zarejestrowanych w tym roku w skali całej Polski. Jeszcze wyższy wskaźnik dotyczy turystów zagranicznych. Spośród ogólnej liczby udzielonych im noclegów w kraju (10 620,0 tys.) aż 2234,9 tys. przypada na województwo zachodniopomorskie, co stanowi 21,0%.

Przedstawione w tym artykule dane statystyczne i wskaźniki ukazują duże przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju funkcji turystycznych i rozmiaru ruchu turystycznego. Spostrzeżenie to dotyczy nie tylko poszczególnych regionów w kraju, lecz także powiatów województwa zachodniopomorskiego, słusznie zaliczanego do obszarów, w których turystyka odgrywa ważną rolę w życiu społeczno-gospodarczym. To też jest rezultatem różnych uwarunkowań przyrodniczych, położenia geograficznego i poziomu zagospodarowania turystycznego poszczególnych regionów Pomorza Zachodniego.

Ponadto w artykule przedstawiono zagadnienia dotyczące sezonowości ruchu turystycznego oraz faktyczny stopień wykorzystania miejsc noclegowych. Wszystko to pozwala na pewne korekty i zaplanowanie działań na następne lata. Warto bowiem poczynić starania umożliwiające powiększenie bazy noclegowej i lepsze wykorzystanie istniejących obiektów, aby turyści byli bardziej zadowoleni.

Bibliografia

- „Mały Rocznik Statystyczny”, GUS, Warszawa 1999 [i edycje z następnych lat].
- „Rocznik Statystyczny Województw”, GUS, Warszawa 2002 [i następne edycje].
- „Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego”, US, Szczecin 2011.
- „Turystyka w 2011 r.”, GUS, Warszawa 2012 [i edycje z odpowiednich lat].

STRESZCZENIE

Podstawowym celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wkładu turystyki w rozwój Pomorza Zachodniego w odniesieniu do danych obejmujących cały kraj. Ukazana też została liczba krajowych i zagranicznych turystów korzystających z infrastruktury noclegowej w latach 1998–2011. Przytoczone dane pozwalają stwierdzić, iż województwo zachodniopomorskie nadal zajmuje pierwszą pozycję w Polsce. Z tego powodu jest czasem nazywane przez polityków atrakcyjnym regionem turystycznym Polski.

Artykuł opisuje również przestrzenną różnorodność ruchu turystycznego w odniesieniu do struktury powiatowej, zjawisko sezonowości i rzeczywisty stopień wykorzystania infrastruktury turystycznej.

THE PROMINENT POSITION OF THE WEST POMERANIAN VOIVODSHIP IN THE POLISH TOURISM

SUMMARY

The objective of the article is to present the extent of tourism development in the West Pomeranian Voivodship in contrast with the data concerning the whole country. That is why the numbers of domestic and foreign tourists using accommodation facilities in 1998 and 2011 are presented. The data given prove that the West Pomeranian Voivodship still holds the first position in Poland. Because of this reason it is sometimes called one of the most attractive tourist regions in Poland by some politicians and leaders.

The article also presents the spatial variety of tourist movement as far as the county structure is concerned, the phenomenon of seasonality and the actual extent to which the tourist facilities are used.